
Listy Leopolda Staffa do Ludwika Hellera

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 59/1, 169-170

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LISTY LEOPOLDA STAFFA DO LUDWIKA HELLERA

Opracowała
IRENA MACIEJEWSKA

Publikowane tu dwa listy Staffa do Hellera pochodzą ze zbiorów Państwowej Lwowskiej Biblioteki Naukowej (rkps 6818/II, k. 251—254). Odnalezione w momencie zamknięcia prac nad książkową edycją listów poety*, nie mogły wejść w jej skład. Stanowią zaś o tyle interesujące uzupełnienie tego zbioru, że rzucają nieco światła na teatralne dzieje dwóch spośród dramatów Staffa. Mogą też stanowić przyczynek do — ciągle jeszcze nie opracowanych — teatralnych dzieł dramaturgicznej twórczości poety.

Ludwik Heller (1865—1926) — adresat tych listów — był reżyserem, krytykiem teatralnym i przez wiele lat dyrektorem teatrów lwowskich. Działał w latach 1896—1900 w lwowskim Teatrze Miejskim. Za dyrekcji Tadeusza Pawlikowskiego zorganizował w przebudowanym Teatrze Skarbkowskim filharmonię, a od r. 1906 objął ponownie dyrekcję Teatru Miejskiego, który prowadził przez lat dwanaście, ceniony za swe zdolności administracyjne i przede wszystkim za umiejętność godzenia poważnego repertuaru artystycznego ze sztukami rozrywkowymi, wystawianymi z dużym przepychem strojów i dekoracji. Jedną z ciekawszych inicjatyw Hellera było zorganizowanie w r. 1911 cyklu przedstawień dla młodzieży szkolnej.

1

Lwów, 3/XI 911

Wielce Szanowny Panie Dyrektorze!

Byłem dziś wieczór za kulisami, lecz nie chcąc zabierać drogiego czasu wobec zajęć Wielce Szan. Dyrektora, postanowiłem listownie donieść, co Panu Rasińskiemu¹ z radością i podzięką oświadczyłem, że z trudnego zadania wyszedł znakomicie. Istotnie dziwiłem się, że w tak krótkim czasie uczynił to, co uczynił z n a k o m i c i e! Sądzę, że zmiana ta² nie powinna być przeszkodą przedstawienia *Tego samego* na afisz po raz piąty (przed wieczornym przedstawieniem niedzielnym)³, zwłaszcza że kasa — ten nasz wampir — nie była najgorsza. Osobiście rad bym

---

* *Leopold Staff. W kręgu literackich przyjaźni. Listy.* Opracowały: J. Cz a c h o w s k a, I. M a c i e j e w s k a. Warszawa 1966.

mieć to przedstawienie piąte — o, to dziesiąte! w utopii! — dla sztuki honoru, sztuki nie sprawiającej trudu kostiumami i dekoracją, ale już w ręce Szan. Dyrektora decyzję co do tego składam. I wielce zobowiązany łączę wyrazy wysokiego szacunku i poważania

Leopold Staff

---

¹ Gustaw Rasiński (1878—1958) — aktor i reżyser. Występował początkowo w Częstochowie i Piotrkowie, w latach 1900—1902 w Krakowie. Od r. 1902 przebywał stale we Lwowie, gdzie ze względu na dobre warunki zewnętrzne grywał role bohaterów amantów. W sztuce Staffa *To samo* grał rolę szlachetnego wielbiciela — Stefana Grońskiego. Była to jedna z głównych ról sztuki.

² Rasiński zastąpił w przedstawieniu z dnia 3 XI Romana Żelazowskiego, grającego początkowo tę rolę. Zmiana musiała zajść w ostatniej chwili, bo na afiszach z datą 3 XI widnieje jeszcze nazwisko Żelazowskiego. Nazwisko Rasińskiego wprowadzone zostało na afisz dopiero przy ostatnim przedstawieniu sztuki (15 XI 1911).

³ Premiera sztuki *To samo* odbyła się 25 X 1911. Wystąpili w niej: Ferdynand Feldman (w roli Korzeckiego), Anna Gostyńska (żona Korzeckiego), Irena Trapszo (ich córka) oraz Roman Żelazowski (wielbiciel córki) i Karol Adwentowicz (Stapa). Następnie sztuka ta grana była w dniach: 27 i 30 X oraz 3 i 15 XI. Wieczorne przedstawienie niedzielne (5 XI), o którym mowa w liście, prawdopodobnie nie doszło do skutku (nie odnotowują go pisma lwowskie). Spektakl z 15 XI był piątym i ostatnim przedstawieniem sztuki. — Edycja książkowa dramatu ukazała się w Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie, z datą: 1912.

2

Lwów, 8/X 912

Wielmożny Panie Dyrektorze!

Ośmielam się zapytać, czy *Wawrzyny* istotnie już spadły z afisza? ¹ Czy nie szkoda wobec tego trudu nas wszystkich — zwłaszcza artystów? ² Sądzę, że sztuka, jeśli już nie jeszcze raz w dzień powszedni (dla naszego honoru), mogłaby z pewnością pójść raz w niedzielę wieczór i raz po południu. Wiarą tą pragnę natchnąć i WPana Dyrektora.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku

Leopold Staff

---

¹ „*Wawrzyny*. Dramat w 3-ech aktach” grane były w Teatrze Miejskim we Lwowie w dniach 2 X (premiera), 4 i 7 X, po czym istotnie zeszły z afisza. Edycja książkowa ukazała się we Lwowie, nakładem Księgarni Polskiej B. Połonieckiego, w roku 1912.

² W sztuce grali: Roman Żelazowski, Henryk Barwiński, Ludwik Fritsche, Anna Gostyńska i Helena Pawłowska.